

antic de les aplicacions insulars, el supòsit d'aquesta procedència no és desenraonat; però la documentació no es presenta menys densa, des del principi, pels dos vessants dels Pirineus orientals i de tot el català oriental; els mossarabismes propagats al Nord solen aparèixer abans en el País Valencià; un mossarabisme aquí no és creïble essent justament un mot estrany al valencià.

I no obstant, trobem altre suport molt considerable a la idea de pensar en INSTIGARE. Encara que «non comune» *inzigare* havia pertangut a l'italià literari (fins en autors toscans en els Ss. XIV-XVI (des dels dos Villani fins a Sacchetti), amb els valors de «stimolare», «mettere al punto» ('posar a risc, en situació delicada'), «allettare» ('engrescar, donar allicient'; Tommasco): està reconegut que això és INSTIGARE, encara que no sigui clara la causa del canvi fonètic del grup de consonants: qui sap si l'esforç per continuar pronunciant la N en aquesta posició, donat un ambient semiculte en la transmissió del mot, donà lloc a la transposició *st* > *ts*.

Solament una cosa podem mirar com a ben establerta: que això ha restat (i potser fou sempre) un mot dialectal molt estès per l'Alta Itàlia: Monferrato *ensigbee* «provocare» (amb *ansigamund* «molestatore, malefammi, ll. *insector*», Ferraro, *Gloss. Monferrino*), a Belluno *incis-ciar*, a Brescia *sinsigà*; milanès *inzigà* «stuzzicare», pron. *indzigà*, al costat de *zenzegà*, segons Salvioni;¹⁰ Angiolini detalla així el significat del milanès *insigà* «aizzare, annizzare; spingere qualcuno addosso a qualcun altro; provocare, istigare anche contro di noi; attizzare, stuzzicare; accozzar colle mole o altrimenti le legne e i carboni già accesi in modo che brucino meglio». No hi ha dubte que 'atiar', 'aquissar', és una bona base semàntica per arribar a 'engegar'.

Almenys a títol de paral·lel això ens acabaria de convèncer de la possibilitat semàntica del pas d'INSTIGARE a *engegar*. Però si a Itàlia encara es comprèn la possibilitat del canvi de -NST- en -NZ-, en català el resultat -ng- o -g-, ni en el terreny popular ni en el semiculte, no s'explicaria: caldria pensar en un italianisme, un dialectalisme italià manllevat pel català; i això en un verb i en un terreny com el pastoral o de les idees generals, costa tant de creure, si més no, com un mossarabisme. Així i tot, quedem amb el pensament que per una via o altra l'ètimon INSTIGARE no s'ha de perdre de vista ni descartar del tot.

El ll. INDĀGĀRE des del punt de vista semàntic no constituiria mala base per arribar fins al nostre mot, sobretot si ens recordem que primer que tot hem trobat *engegar els gossos*, *engegar el falcó*, i que el sentit bàsic d'INDĀGĀRE és 'perseguir, caçar animals (silvestres), seguir-los el rastre' («suivre à la trace, dépister, traquer», cf. Forcellini «*indagare proprie est verbum venatorum et canum feras investigantium*»); si ens fan avinent que això és desplaçar l'objecte directe, de la salvatgina a l'animal caçador, observem per altra banda que MINARE 'amençar, fer caminar els animals a crits' ha dut a *menar el bestiar*

(= *engegar-lo*) i a *menar vehicles*, *menar* o fer caminar persones (quasi també 'engegar'). Com que el canvi de la terminació -agar en -egar s'explicaria de mil maneres (recordem la predilecció per -egar o -ICARE que mostren MANDUCARE > -ICARE, OFFOCARE > *ofegar*, i en sentit invers *apaivagar* < -vegar) el que més ens faltaria és justificar la ġ en lloc de la d.¹¹

Contaminació? ¿Bastaria pensar que la concurrència de *agere* 'empènyer' i el seu freqüentatiu *agitare* amb *indagare* en tractats medievals de caça, escrits en ll., pogué fer que falconers, munters reials i altres caçadors mig-llegits els barrejessin fent-ne *adjagar/jen-jagar*? O potser fóra lícit de remuntar més amunt. Que INDĀGĀRE era un compost de AGERE bé havia de ser percebut en llatí, i que molts romans i bàrbars analitzessin instintament *ind-agare* bé hem d'endeviduar-ho. No fóra pas inconcebible que alguns, amb més pretensions, veient-hi INDE (INDE-MINARE > *emmenar*), volguessin primfilar dient *INDE-AGARE, tal com s'oscil·lava entre INDE-USQUE (> fr. *enjusque, jusque*) i IND'USQUE (fr. ant. *endusque, dusque*). Essent un mot de naixença il·legítima (en el fons falsa anàlisi, car *indagare* contenia *indu* = gr. *ἐνδον* 'a dins') (rebutjat alhora pels bons escolars i pel poble rústic i senzill), el nostre *INDĀGĀRE hauria restat durant segles en els llimbs de certes esferes mig-cultes mig-bàrbares, i això explicaria la seva llarga proscripció del llenguatge escrit en tota l'Edat Mitjana, per no obrir-s'hi pas fins que els fills de la Revolució Remença, en els segles baixos de la nostra literatura, prenen la direcció de la llengua de les mans dels senyors i prebendats que la desertaven.

No nego que aquesta teoria *c* es presta a tant d'escepticisme com *a* i quasi tant com *b*. Qui sap si hi ha una part de veritat en l'última i en la primera? Coexistent un **atxegar* (o -ecar) 'repudiar' amb un descendent de *ind(i)agare* 'menar animals' i sumant-se i confonent-se cada cop més els dos mots, ¿no pogueren fer-ne un de sol i la part de l'un llevaria els detalls inversemblants en la història de l'altre?¹²

DERIV.: *Engega* (supra). *Engegada* (Mallorca, ultra l'ac. 'repudi de la dona pròpia', *D'Amen*., s'aplica al pas intens del vent per un indret, *AlcM*: això pot explicar l'aplicació de *S'Engegada* com a nom de semeners, que anoto a Bunyola i a Valldemossa, car d'aquest em diuen que «hi ha colls per anar a caçar tords», sembla doncs designar un indret així, car és sabut que les parades es fan a llocs de molt de vent); «havent sopat, en Benet donà disposicions per les feynes de demà y *engegada* del bestiar», Bosch de la Tri., *Lena*, 25). *Engegador*.

¹ Belv. deu partir d'això: «*atjegar* v. a.: deixar córrer lo qu'estava detingut: *soltar*, *emittere*», si bé hi afegeix «llansar de si, arrojat; jaculari, jacere». I Lab. 1839 (que segueix preferint *etjegar*, si bé també admet la variant *engegar* però només remetent a aquella), copia les definicions de Belv. si bé després hi afegeix remissions a *pegar* i *despedir*, i recull la frase «*etjegar a fregar* o *a passejar* o *a rodar*: *despedir* algú ab desagrado o desaprovant lo que